



# EUSKERAZKO IZENAK ERDIAROKO IDAZKERAN

## BEDERATZIGA EN MENDEKO LAU LA UKI

Guazen irugarren larrukira. 863'garren urteko epaillaren 15'ekoa da. Izen-buru au darama: "De decanías et baccarizas et de hereditates de monasterio Sancti Felicis de Auka, et de VIII decanias Sancti Felicis".

"Baccarizas" "beitaldeak" dirala esaten ba'dizut ez duzu geiagoren bearrik izango izen-buru guzi ori errez ulertzeko.

Alatagutziz, jakin naiko duzu "decanias" aiek zer ziran. Ona bá: erdiaroko izkeran, lekaideen artean, "decania" maiztarren edo morroien bitartez landutako lekaidetxe baten lurrari esaten zitzaion. Askotan, —geienetan—, lurra ez ezé, lekaidetxearenak ziran maiztar edo kolonizatzailek bizi ziran etxeak ere. Lantzen zuten lurraren jabe ez ziran nekazari aiei, "dekanoak", "decani" esaten zitzaien.

Eta, baita, lekaidetxean lur eta nekazari aien arduradun zan lekaideari berari ere "decanus" esan oi zitzaion.

Larruki ontan, Sebero izeneko abatak bere burua Felix santuaren araupean jartzzen duala, irakurtzen dugu eta Done onek Oka-Mendin zuan lekaidetxeko "atañer eskeintzen diela —bere burua— zituan ondasun guztiekin: "me trado ad regulam Sancti Felicis et ad ipsos atrios sanctos".

"Atrium", "atarla" da lateraz. Beren burua lekaidetxe bati eskeintzen diotenek maiz erabiltzen duten itza: "nere burua", "orrelako lekaidetxearen atari doneari eskeintzen diot" edo "atari doneei eskeintzen diet". Polito esana. Ataritik sartzen bait da, kristau aiek penitentzi-egiteko aukeratutako lekaidetxeetara.

Auetxek ditugu larruki zar onek damaizkigun toki-izenak:

AUKA	ASSUR	PLARANO
BESCA	BRIVESCA	IUNCARIA
EGIZUZA	FAIAGO	BUSTAR
GALAFAZA	OROVI	OVETO

AUKA—. "AU", ia beti, erdiarokan "O" adierazteko erabiltzen zala gogoratzen ba'dugu, izen ori egoki agoskatzeko gerturik aurkituko gera: OKA.

Mendi baten izena da, sorkaldetik sarkaldera gaur Burgos'ko pobintzia dan lurraldea igaroaz, Ibero ibaiera doazen urak Duero ibaiera doazenetatik bereizten dituan mendiaren izena. Zuk, irakurle bein baiño geiagoan igaro duzun "Brujula" esaten zaion atea, Oka-mendian dago. Ate orrek ain zuzen bi zati egiten ditu Oka-mendiak: Sortaldeko Oka eta Sarkaldekkoa.

OKA-MENDIAK ziran, erdiaroan Euskalerrriaren egoaldeko muga. Eta Euskalerrri izan ziran Gaztela'ko lenengo erregeak, I Fernando'k, mendi aien alboan dagoan Atapueka'n, 1054'ean, IV Garzia Naparroa'ko Erregea garaitu zuan arte. Borrokaldi artan il zan Garzia.

Malzurkeriz ibilli zan Errege Gaztelarra. Beti izan bait da maltzurkeria Gaztele-  
rriak, eta bere alaba dan Españi'k, Euskalerrria menderatzeko erabilli oi duten jardun-  
kera.

Oka-Mendietan, gaurko Burgos uritik sortalderuntz 37 kilometrora, bazan AUKA izeneko erri bat ere, V mendea ezkerre gotzai-erri izana. Gaur Oka esaten diogun ibaiaren ertzeko muiño batean zegoan, oraingo Villafranca de los Montes de Oca'tik urbil. Bada oraindik muño artan "Santa Maria de Oca" deritzaion basaelizatxo bat.

Mauritarrek ezereztu zuten, 713'tik 717'ra bitartean, Oka eta bere elizbarrutia. Eta "Diccionario de Historia Eclesiastica de España"k dionez, lur aiek Kristauek birribazi zituztenean birreratua izan ornen zan IX edo X mendean elizbarruti ura. Oker dabil, VIII mendean bertan inguru artako lekaidetxe-abata bik, "abbas et episcopus", esaten bait diote beren buruari.

1079'an ezabatu zan betirako Auka'ko Elizabarrutia, urte ortaz gero ango goz-  
tzaiak Burgos'era aldatu bait ziran; ordurako, IV Garzia neparra garaituta beratzat  
artuak bait zituan lur aiek Gaztela'ko Errege maltzurak.

OKA euskal izena danik, zalantzan ipiñi ez daitekean gauza dugu. Euskalerrrian aski ugari zabaldurik dagoan izena bait da. OKA, Araba'n erreka baten, arrate baten eta lurralde baten izena da. Bada Bizkai'n, —bazan beintzat, Madoz'en Iztegiak dioskunez—, izen ortako dorre bat Gernika'ren alboan. Bada beste bat ere, nere ustez, Markina-alboan. Eta aurrizki bezala izen askotan aurkitu dezakegu: OKARIZ, adibidez; edo OKARIZKETA; OKARIETA; OKETA; ta "E", eufemiz, "O" biurtuta, OKOTA; OKON...

ASSUR—. Bi aldiz dagergu itz ori, eta bietan bi "SS"z idatzia. Eskierki, bi "SS" oiek gure "TS" adierazteko erabilli zituan idazleak. ATSUR, da beraz, irakurri bearra. Toki izena baiño geiago, giza-izena dirudi, aurreneko aldian "in villa Domino Assur" eta bigarrenean "super villa de ASSUR", bait dio gure lumalari ark.

Izen orrek esan nai duana agertzeko..., ez naiz gauza. "UR" atzizkia, ezpairik gabe euskalduna du. "ATS" aurrizkia zer izan daitekean, ez dakit. Izen osoa, ATSUR, ¿ez ote da ATZUR, ots, "AITZUR"en aldaketa? Eta, orrela, "Domino" edo "Jaun" aren izengoitia? Batez ere bi "SS" oien bitartez lumalari zar arek gure "TX" eman nai ba'zuan. Orduan "ATXUR" izango bait zan euskaldun autrigoitar aren izengoitia. Ezaguna da bá karistiarrek eta autrigoiek, "TZ", "TX" biurtzeko duten joera. Jaun bati izengoitiz deitzea dokumentu batean ez zaigu egin bear arrigarri, geroagoko abizen asko, len izengoiti uts izanak bait dira.

Ez da oiturazkoa larruki zarretan, baiñan badaiteke bi "SS" aiek euskerazko "Z" txistukoia adierazteko erabilliak izatea ere. Ortaz Jaun aren izena, "AZUR", —bas-  
koein eta bardulitarren "EZUR"—, irtengo litzaiguke. Izengoitia beti ere. Orain, gal-  
dera bat zuri, irakurle. Ugaritasuna adierazteko, bi atzizki auetan zein ote dugu gure  
izkuntzan zaarrena "ATZ" "OTZ" edo "ATS" "OTS"? Edo-ta, berdiñak ez ote dira?

"Domino" idatzi dedan ezkerre, esan dezadan berriro, larruki ontan itz ori jenitibu-  
eran idatzi bearrean, —"Domini"—, ablatibu-eran idatzi zuala idazle zar arek. Orrela-  
ko ortografi-akatsak baditu geiago idatzi onek, naiz aipatutako ori, egiaz, akatsa izan  
ez, ordurako sarturik bait zegoan erdiaroko lateran, tituloak ablatibu-eran idazteko

oitura. Eta orrela igaro ziran lateratik etorritako itzik geienak euskerara: ablatibutik. Ain maiz-maiz erabili oi ditugun PAKE eta LEGE, adibidez.

IUNCARIA—. Itxuraz beintzat lateraturik, ots latini-itxura emanik, agertzen digu izen au gure lumalari zar arek. Zalantzarik gabe esango nuke nik euskal itza dala. Ona zergaitik: "JUN" edo "IUN" aurreizkiz asten diran izenak baditugu Euskalerrian. Ugari gaiñera: JUNDIZ, JUNGITU, Araba'n. JUNTXITURRI, Bizkaiko Arakaldo'n. Abizenak dira JUNTZA, JUUN eta JUNDARRENA.

Guk "ia" esaten diogu, gaztelarazko "junco"ri. Napparrek, "ie"; "iuntza" erderazko "juncal" izango litzake. Orrelako izen batetik lateratu ote ziguten IUNCARIA larriki onen idazleak edo geroagoko birridazleak?

Ez. Ez dezagun alare aztu, euskeran "O", oso errez biurtzen dala "U", eta, ortaz, toki-izen ura, IONKAR edo IONKARRI izan zitezela, lateraz IUNCARIA biurtua. Orrela balitz, "ION" ori zer dan jakitea izango litzaiguke gaitza.

Zailla dala etimologigintza!!!

PLARANO. Ez dut itz onen aztarnarik gure iztegietan aurkitu. ARANO izeneko erri bat badugu Napparroa'n, eta ANO atzizkia nun-nai ikusi dezakegu gure Euskalerriarren zabalera guztian. Amaika iskanbil sortutako atzizkia! Beste egun batean sartuko diogu guk agiña.

FAIAGO—. Ez dakit zer etimologi izan dezakean, baiñan ez dezagun errez, ez-euskalduntzat euki. FAIARMINALDA, amaseigarren mendean Araba'n Argomaniz'ko alor bat zan. FAIDO, Araba'ko erriska bat da, Eta Araba'ko Payueta, FAYUETA, eta FAYOETA, agertzen da dokumentu zarretan. FAYO, Karrantzako auzo bat dugu. FAIAGO au, FAIAKO ote? FAIAGA, agian?

BESGA. Ibai-izena. "BES" aurrizkiz asitako izenak baditugu bat baiño geiago. (BESA'z asten diranak zenbatu gabe, "besa", beste aurreizki bat bait da: "beso"ren aldakuntza). Ikus "BES"ez asitako euskal-izen batzuk:

BESPE, Ondarroa'n. BESKU, Barakaldo'n. BESKOETXE, Erandio'n. Eta abizen bezala, BESGE ziran, be-erdiaroan, Napparroa'ko III Karlos'en laguntzaille biren abizenak, eta BESGA, XVIII mendeko pelotari izentsu batena. Orregaitik, "Enciclopedia Ilustrada del Pais Vasco" zuzen dabil, BESGA, "apellido vasco de difícil etimología" dala, dionean.

BRIVESCA—. Erromateko Plinio'k aipatzen duan erria. Eta austrigoia dala diosku. Euskalduna beraz. Antonino'k VIROVESCA eta VEROVESCA esaten dio; ta Ptolomeo'k VIRUESCA, VIRDUBESCA, BURUBESCA eta VURUESCA. Oartu zaitez irakurle. Erromate apaiñeko idazle jakintsu aiek euskal izen bat idazteko orrelako zailtasuna aurkitzen ba'zuten, eta orrealako istilluk erabiltzen ba'zituzten, erdiaro illuneko lumalari jakintza-gabeko auek izen euskaldunak idazterakoan ain baldar ibilli zirala ikusteaz, bai al giñazke arritu?

EGIZUZA—. Euskalduna dala, esan bearrik ez da. Bureba'n zegoan. Oka-mendietatik urbil. Nun, zeatz, ez dakit. "Dekani" edo maiztar-errietako bat zan. Ez naiz etimologilari-ta, bere zentzua agertzen astera ez naiz ausartuko. "EGI", toponimi edo toki-izenetan, "malda" dugu, gaztelaraz, "ladera" eta Euzkadi guztian arras zabaldurik daukagu. "ZU" eta "ZA", —"TZU" eta "TZA"—, toki-izen ortan ugaritasuna adierazten diguten bi atzizki ote dira? Ortaz, EGIZUZA "toki maldatsua" izango litzake.

GALAFAZA—. Seguruaski, GALAFATZA. "TZA" atzizkia zer dan, badakit; baiñan bere aurreko GALAFA ori zer izan daitekean, usmatu ere ez dut egiten. Ez du lateraren edo gaztelararen itxurarik ere. Orregaitik, gaizki idatzia egotea baleike, edo

lenengo lumalariak gaizki idatzi zualako, edo, errezagoa dana, gero aldaketa edo kopiak egitean, —ondorengo lumalari auek ez bait zuten eskierki euskerarik jakingo—, lumalari auetako batek itz ori gaizki irakurri, ezer ez ulertu, eta okerrago birridatzi zualako. Ez aantzi Kukulla'ko dokumentuetan, —eta baita beste guztietan ere, esango nuke nik—, okerkeri asko dagola sarturik.

Danadala, euskera besterik ez bait zan orduan an Bureba'n itzegiten, itz orrek euskalduna bear du. Galdurik gelditu zaigun itza, agian. Euskarak, bai noski, itz asko izango bait ditu galduak.

Gaiñera Larrukiak onela dio: "BUSTAR qui GALAFAZA est, cum suos terminos", "Galafaza dan Bustar bere lurraldeekin".

Utzi dezagun bá toki "galafatsu" edo "galapatsu" ori, lengo galdera bera egiñaz: Bi atzizki auetan zein ote zaarrena "ATZU" edo "ATSU"? Ez ote dira berdiñak? Euskalki batzuetakoa geiago ote bakoitza, besteetakoa baiño?

BUSTAR—. Euskalduna au ere. Eta dokumentu ontako beste tokiak bezala, Bureba'n zegoana. Nere ustez, "AR" atzizkia "ARRI" dugu. "BUS" eta "BUST" bat baiño geiago dira Euskalerra-zear, BUSTURI adibidez. Eta BUSTO, Naparroa'n.

OROVI—. Bai al da munduan OROBI euskalduna ez dala esan lezakeanik? Bureba zarrean, erdiaro garaeian, euskara bizirik zegoala erakusten digun izena!

"BI" atzizkia, aski edatua dakusgu gure arrian: BERROBI, ARRAIBI... Geiago berriz "ORO" aurrizkia: OROBIO Bizkai'ko Yurreta'n; "OROB"ekin senidetasun izugarria duan itza. OROZKO, OROZKETA, Bizkai'n. ORONOZ, OROZ, OROZ-BETELU, OROKIETA, Naparroa'n. Eta, Naparroa'n bertan ORO. Gesalaz-Aranean. Antxe dago, ain zuzen, ORO-GATZAGA: Salinas de ORO. Araba'n ORO Zuia-Aranean menditxo baten izena da, eta Amabirjin baten baselizaren egoitza.

ORO eta OKA, —baita OÑA ere— Euskera zarraren itzik zaarrenetakoak ditugu; euskeraren aurretiko izkuntzarenak bearbada. Topinimian badiraute oraindik, eta ez da erreza, ziurki zer esan' nai duten igartzea.

\* \* \*

11 dira larruki onek damizkigun done-izenak; jenitibu-eran la guztiak.

Sncti Felicis	Sancti Iohannis	Sancti Michael
Sancta Maria (ablatibuz)	Sancte Crucis	Sancti Pelagi
Sancti Cipriani	Sancta Agata	Sancti Saturnini
Sancti Andres	Sancto Christoforo (ablatibuz)	

Done oietatik, bat zaigu era bereizian jakingarri: Felis Donea. Gazteleraz, San Felices. Euzkalduna zan. Errioxarra. Gaur-eguneko Aro uriaren ingurukoa seguruaski, Aro'ren alboan dagoan BILIBIO mendian bizittu bait zan beintzat, bakartasunean oititz eta garbai egiñaz, bostgarren mendearen barruan.

Bere antzera bakartasunean bizitutako Doneprudentzi'k bezala eraspen aundia jaso zuan antziña artako euskaldunen aldetik. Izan ere, gure larrukirik zaarrena aurkeztean ikusi aal izan genduanez, Armenti'ko Prudentzi Doneak aipu merezia ba'zuan VIII mendean, Felix Doneak, IX garrean, bai bait zuan OKA mendietan bere omenez eraikitako lekaidetxe bat.

Bízi ez ezé il ere BILIBIO mendian il zan Felis Donea, eta ango gaztelu zarreko oitiztegian izan zan obiratua. Antxe egon zan, 1090'garren urtean KUKULLA'ko Donemillian'en lekaidetxera eramana izan zan arte. Ez arrazoirik gabe aruntz eramana! Donefelis euskalduna Donemillian euskaldunaren maixu izan bait zan bakarbizitzan.

Aztertu dezagun, arinki, izen miresgarrí ori: BILIBIO.

Mendi baten izena izateaz gaiñera, bada antziñako un baten eta, bereiziki, uri artako gazteluaren izena ere.

Ain zuzen, Felis Donea mendi artan bizitutako V mendean bertan, emen ibilli zitzaigun Antonino erromatar idazleak aipatzen ditu uri eta gaztelu zar aiek bere "ITINERARIUM" izeneko liburuan. BILIBIO adierazi nai ornen zigun ba, idazle zar arek, LIBIO eta LIBIA idazten duanean.

Gero, "CASTRUM BILIBIUM" edo "CASTELLUM BILIBIUM" esan oi zitzaion gure uri-gaztelu ari.

BILIBIO uria mendiaren ipar-aldean zegoan, Ibero ibaiaren gain-gaiñean. Bere aurrean, TOLOÑO mendiaren egoan, BURADON izeneko uri-gaztelua zeukan. Bien artetik doa IBERO edo Ebro ibaia, eta orain bi mendi-mutur aiei, "Conchas de Haro" esan oi zaie.

Garai artan, lurralde ura dana ARABA'koa zalarik, arabatarrek babestuak izan ziran bi gazteluak; sendo gaiñera babestuak; arabitarrek ez bait ziran beiñere arabatarrei gaztelu aietako bat kentzeko gauza izan.

BILIBIO'k zer esan nai duan, iñork ez daki. "BIL", aurreizki euskalduna, aurrizki ezaguna da: BIL-BAO, BIL-BATUA, BIL-ARRUBI, BIL-ARRUZA, BIL-AÑA, edo BILA-ÑA, BILA-GOEN, BILA-BA... Edozein iztegi, -Kerexeta'renak adibidez, emango dizkizu orrelako izen geiago. Zuberora'n bada BIL-AÑE bat.

Baiñan, atzizki bezala ere, maiz aurkituko duzu BIL euskal-itzetan: MENDIBIL, SASIBIL, GARAIGORDOBIL...

Bilibio'ren "BIO" atzizkia ere, "BIL" bezain ulerkaitza egíten zaigu. Toki-izen askotan agertzen da. Araba'ko BARANBIO'n adibidez. OROBIO, Araba'n. Larruki onek ematen digun OROVI'rekin aidetasun aundia duan izena. BOROBIO, Naparroa'n: BILIBIO'n agertzen zaigun atzizki bera: "BIO", eta "BIO'ren aldakuntza dira eskierki Naparroa'ko BOROBIA eta OROBIA ere.

Gure BILIBIO au era ontara ere zatitu genezake: BIL-IBI-O.

"IBI" itzak, ibai bat oiñez igaro daitekean tokia esan nai du. "O" atzizkia berriz, edo aunditasun-adi-erazle, ("superlativo" gaztelera) edo "leku-adierazle dugu ("locativo").

"O" aurreneko zentzuan artzen ba'dugu, BILIBIO, "Bil'ko ibai-oiñez-igaro-bide zabala", ("el gran vado de Bil") izango litzake. "O" ori bigarren zentzuan artzen ba'dugu berriz, "Bil'ko ibai-igaro-bidea dagoan tokia". ("el vado de Bil").

Beti ere, BIL gelditzen zaigu zer dan jakiteke.

Eta "BIO" ta "BIL" atzizkietaz ari geran ezker, zillegi bezaigu beren izenetan atzizki oietako bat daramaten INDIBIL eta MANDONIO gogoratzea: erromatarren aurka borrokan gogor aritu ziran ilergetak: euskaldunak! Euskalerrria bait zan orduan, gaurko Lerida'ren lurraldean aurkitzen zan llerget-Erria!

Dokumentu onek aski ugari damaizkigun Doneen izenek, ez digute ezer aundirik erakusten, kristautasunaren Euskalerrirunzko etorrerari-buruz; aipatu dugun Felis Donea ez gaiñeko beste Done guztiak Eliza osoko Doneak bait dira. Zerbait erakustekotan Euskalerrria, 863'garren urtean ez zegoala bisigoten kulturaz eta kristaukeraz ukitua, adieraziko ligukete; eta Done Saturnino doneen zerrendan aurkitzeari balio bereizirik eman nai ba'diogu, iparraldeko eraginmenak egoaldekoak baiño indar geiago izan zuala **gure lurralde osoan** aitortu bearko dugu. Dokumentu au autrigoiaren lurraldekoa bait da; Euskalerrriaren sarkalde-sarkaldekoa!!!

Miren Donea, "Sancta Maria", ere, gogoratzen du Didako Konteak dokumentu au eratzerakoan. Baiñan Andra Mari'z beste egun batean mintzatuko gera; naiz larruki au gure larrukirik zarrenetakoa izan, ez bait da bera Andra Mari aipatzen dutenetan zárrena.

Giza-izenak, ugari agertzen zaizkigu larruki ontan. Ikus:

SEBERO abata eta DIDAKO kontea, larrukia idatziaz zutenak ditugu: "Ego Severo aba". "Ego Didaco comite".

MONNIO, Oka-Mendi'n Donefelis'en lekaidetxeko abata.: "Trado corpus et animam mean in manus Monnionis abbatis": "Nere gorputz-animak Moño abataren eskuetan ipintzen ditut".

"NNT" "N" idazteko, erabiltzen zutela, eta "O" eta "U" euskaldunok maiz naasten ditugula, kontuan artzen ba'ditugu Monnio ura MUÑO zan izenez; euskalduna beraz.

"ASSUR": "...in villa Domino Assur": "Assur jaunaren bordan". Esan dugunez, Assur ori, "Azur" edo "Atxur" izan daiteke. Ortaz, euskalduna genduke Assur Jaun ura ere.

ADEFONSO. Asturietako III Albontsa. Asturitarrek Euskalerrriaren sarkaldean izan bide zuten aalmenaz badut astiroago mintzatzeko gogoia, beste egun batean.

GOMAZE, GOGENELLU, eta SARRAZINO. Iru testigu edo lekuko dira. "ELLU" eta "ELU" euskerazko izenetan sarri ikusi daidezkean atzizkiak diralako, Gogenellu ura, izenez, bazitekean euskalduna. Sarrazino berriz, orduango Euskalerrrian maiz agertzen zaigun izena dalarik, euskalduna da agian bera ere. Ez du beintzat gaztelezako "sarraceno" edo "maometar"ekin zer ikusirik. "SAR" "SARRA", gure izkuntzaren aurizkiak dira.

SANTXO: dokumentuari "egiztasuna eta benetasuna eman zion" gotzaiaren izena dugu: "Sancio episcopo sic testis et confirmans". Santxo, orduan, ez zan abizena, izena baizik, eta bete-betea euskalduna. "SANTXO", "ANTZIO" eta "ANTXO", izen bat bera dirala esateko, arrazoi sendorik aurki daitekeanik ez dut uste.

Nungo gotzaia zan Santxo au? Oka'koa iñolaz ere.

TAMARUM. Larrukia idatzi zuan bereterraren izena: "Tamaru presbiter scriptor et testis": "Tamaro bereterra idazle ta lekuko". Ez dirudi euskal-izena, ez daiteke, ezta-re, germaniarra edo latindarra danik esan.

Larrukietako giza-izenei-buruz, auxe adierazi nai nuke: Larruki zarretan euskal-izenak aurkitzea, garrantzi aundiko gauza dala; larruki aietan erdel-izenak aurkitzeak ordea, ez duala batere garrantzirik, erdel-izena eramateak ez bait du esan nai izen ori daramakiana euskalduna ez danik. Nik neronek, erdel-izena daramat: "Vincens", "Bixente", baiña nik ez dut erdel errietako odolaren tantorik ere zaiñetan.

Kosme eta Damian martiriak arabitarrak ziran. Baiña euskaldun batek eraman dezake izen oietako bat, izen oiek kristautasunak ekarri bait dizkigu Euskalerrira. Ez da ordea ain gauza erreza, arabitar batek bere seme bati euskal izen bat ipintzea, izen oiek ipintzeko ez bait dio ari erlijioa bezalako igikunde indartsu batek eragiten.

Ortaz, larruki zarretan agertzen diran euskal-izeneko gizakumeak euskaldunak dira. Guraso bisigota batek, ain gorroto zituan euskaldunen arteko izen bat bere umeari jarri izatea, ez bait da pentsatzeko gauza. Euskal-izenak, ez ziran gaiñera orduan santu-izenak, abere-izanak baizik maiz aski. Alderantziz, erromatarrengandiko, bisigotengandiko edo frakiarrengandiko izenak, santu izenak ziran ordurako. Orregaitik, errez ipintzen zizkieten guraso euskaldunek, beren umeei, Elizako Santuenak ziran izen oiek.

**Latiegi'tar Bixente**